

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN
CENTRUM FÖR EUROPASTUDIER (CES)

FLERSPRÅKIGHET I EUROPA

En diskursanalys av centrala EU-dokument om språklig mångfald

Författare: Angelica Lundeström

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT/20
Handledare:	Magnus P. Ängsal

Abstract

Kandidatuppsats:	15 hp
Program:	Europaprogrammet
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	HT/20
Handledare:	Magnus P. Ängsal
Nyckelord:	Diskurs, Diskursanalys, EU-dokument, Europeiska kommissionen, Flerspråkighet, Kultur, Språkideologier, Språkpolitik
Antal ord:	9655 ord

This thesis aims to study the European Commission's documents written about multilingualism in Europe. A discourse analysis is used to explore how language used by the Commission displays their construction of arguments and the use of language ideologies amongst other things.

The results present us with three types of topoi otherwise known as argumentative patterns: (1) An economical topos with an abundance of references to the common market. (2) A cultural topos exhibiting the cultural values of the EU, and lastly (3) a european identity topos constructed to create a connection between citizens and the institutions.

In conclusion we can see how these topoi connect to one another through the spillover effect thus making the discourse of multilingualism centered amongst other measures of integration. The absence of discussion within the material is also a focal point as the Commission's position in power enables them to construct the discourse towards their advantage.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.2 Syfte	2
2. Teori och tidigare forskning.....	3
2.1 Ett historiskt perspektiv på EU:s flerspråkighetsvision	3
2.2 Tidigare forskning	5
2.3 Teoretiska utgångspunkter	7
2.3.1 Diskurs	7
2.3.2 Språkideologier	8
2.3.3 Engelsk hegemoni	9
3. Metod och material.....	11
3.1 Metod	11
3.2 Material	14
4. Resultat.....	17
4.1 Hur definieras flerspråkighet?.....	17
4.2 Ekonomisk topos.....	18
4.3 Kulturtopos	21
4.4 Europeisk identitetstopos	24
5. Diskussion.....	28
5.1 Ekonomisk topos.....	30
5.2 Kulturtopos	31
5.3 Europeisk identitetstopos	33
6. Slutsatser	35
Referenslista.....	37
Materiallista	38
Bilagor.....	39

1. Inledning

Den Europeiska kommissionen citerar ett slovakiskt ordspråk i sitt meddelande från 2005 (KOM 2005(596)) som lyder

Koľko jazykov vieš, toľkokrát si človekom.
Ju fler språk du kan, desto mer människa är du.

Ordspråket signifierar EU på ett unikt sätt, mångfalden som finns i Europa kan presenteras med hjälp av mängden språk som cirkulerar på kontinenten. Det är en mångfald som EU vill skapa en enhet av.

Som ordspråket indikerar är flerspråkighet ett viktigt värde i och för EU. Men på vilket sätt? Med vilka argument underbyggs flerspråkighet? Har flerspråkigheten begränsningar eller problem, och artikuleras de på EU-nivå? För att besvara sådana frågor analyseras det i denna uppsats flerspråkigheten i Europa med hjälp av två centrala dokument skrivna av kommissionen under 2000-talet. Metodologiskt ska en diskursanalys och det analytiska begreppet topos användas för att utforska argumentationen som EU, närmare bestämt kommissionen använder i de centrala texterna när de talar om språklig mångfald och flerspråkighet. Begrepp som språkideologier och engelsk hegemoni används genomgående för att förstå flerspråkighet inom EU.

Det inomvetenskapligt intressanta är hur kommissionen som internationell aktör kan via deras språkbruk ha en normerande påverkan i Europa utan lagstiftning som har en påtvingande karaktär. Kommissionen kan skriftligen uttrycka/förmedla sin vilja, ambitioner och mål i dokument, som inte är lagstiftande dokument. Där deras rådgivning efterföljs i medlemsstaterna och har en normerande effekt. Hur kommissionen utan lagstiftande krafter, enbart språkbruk kan förändra och skapar normer i Europa.

1.2 Syfte

En utgångspunkt för arbetet kommer ifrån Krzyżanowski och Wodaks (2011) diskursanalytiska undersökning som utforskar samspelet mellan politiska åtgärden på makro- och mikronivå samtidigt som de inkorporerar språkideologier som en viktig aspekt i detta samspelet. Deras arbete beskrivs ytterligare i avsnitt 2.1. Jag avser att använda mig av deras arbete för att genomföra en analys av diskursen om flerspråkigheten i Europa som går djupare in på språkbruket. Arbetet syftar till att kartlägga vilka inställningar till flerspråkighet i Europa som reflekteras i EU-kommissionens språk som det framträder i de undersökta texterna. Närmare bestämt så kommer följande frågor att undersökas:

- Hur definieras flerspråkighet i de analyserade EU-texterna?
- Vilka underliggande antaganden utgör argument för och emot flerspråkighet i texterna?

Den första frågeställningen ämnas att vara deskriptiv för att ge förståelse om flerspråkighet såsom det formuleras i de analyserade texterna. Medan den andra frågeställningen knyter an till analysen som görs i arbetet.

2. Teori och tidigare forskning

2.1 Ett historiskt perspektiv på EU:s flerspråkighetsvision

Det som är fokus för denna uppsats är flerspråkighet hur den kommer till uttryck i centrala EU-dokument. Av det skälet behöver vi kort resumera EU:s historia respektive kommissionens historia med flerspråkighet.

Först och främst behöver vi förstå kommissionens roll. Neofunktionalismen säger att kommissionen är den viktigaste icke statliga aktören då kommissionen sitter i den unika positionen av att kunna manipulera och sätta tryck på nationella regeringar både från nationellt och internationellt håll för att främja processen av europeisk integration (Bache et al, 2015:11). Neofunktionalister förklarade därefter att när nationella regeringar startat processen för integration så får processen ett eget liv och för en djupare integration än förväntat även inom andra områden än det ursprungliga (Bache et al, 2015:11). Detta kallas spillover-effekt, vilket generellt kan hänvisas till en situation där en viss åtgärd, i samband med ett specifikt mål skapar en situation där det ursprungliga målet kan endast garanteras genom att vidta ytterligare åtgärder, vilket i sin tur skapar ett ytterligare villkor och behov av mer handling och så vidare (Bache et al, 2015:11). Integrationen tar aldrig slut då det skapas ytterligare villkor och behov av mer handling.

När vi nu förstår kommissionens roll i EU kan vi gå vidare in på kommissionens roll inom flerspråkigheten som startade år 2002 när kommissionen började tala om möjligheterna av språkkunskaper. EU förväntade sig en expansion år 2004 som skulle tillföra länder med nya språk och därför började EU redan innan expansionen för förutse utmaningar (Johnson, 2013:298). I och med den kommande expansionen så tillsatte Kommissionen åtgärder strukturerade kring ett livslångt lärande för medborgaren som innebar en utökning av språkkunskaper, samt införandet av ett mål om att medborgarna ska kunna sitt modersmål + 2 språk, vilket sedan kallats Barcelonamålet (Johnson, 2013:299).

Leonard Orban blev den förste flerspråkighetskommissionären år 2007 då han argumenterade för att språkkunskaper leder till ekonomisk tillväxt, bättre kommunikation till medborgarna och livslångt lärande (Johnson, 2013:298). Orbans karriär som flerspråkighetskommissionär var problematisk då hans tid som kommissionär givit mer frågor än svar om flerspråkighet i Europa. Ett problem som han öppnat upp är att han i sina tal haft en avsaknad av vad flerspråkighet ska betyda för individerna i Europa (Johnson, 2013:300). I samma tal öppnar Orban upp för framtida problem där begreppet europeiska språk används utan att ge tydliga definitioner eller förklaringar om vad det specifikt syftar till. Vad betyder europeiska språk? Språk som finns i Europa eller språk som kommer från Europa (Johnson, 2013:300).

Även Orbans sista tal som flerspråkighetskommissionär år 2009 präglas av problem (Johnson, 2013:303). Orban börjar tala om framtiden för Europa och hur enspråkighet inte är ett alternativ för Europa då det är kulturellt och socialt oacceptabelt (Johnson, 2013:304) Han kommer till insikt att alla språk värderas och att vissa värderas mer än andra, samtidigt som han kämpar med hur Europa ska hantera EU:s officiella språk, regionala språk och "importerade" språk utan att gå till lösningen med enspråkighet där engelskan blir *lingua franca* eller att en liten del av de officiella EU språken privilegieras vilket föreslagits av flera forskare (Johnson, 2013:304).

Efterträdande kommissionär Androulla Vassiliou fick uppdraget att ansvara för utbildning, kultur, flerspråkighet och ungdom (Johnson, 2013:304). Trots att EU:s prioritet för flerspråkighet kvarstår så har det blivit en prioritet inom prioriteringar, där fokuset förflyttats från språkideologier som privilegierar vissa språk till utbildningssyfte där barn och ungdomar ska lära sig att tala fler språk utöver modersmålet (Ibid). I och med att det blivit en prioritet inom prioriteringar finns det i dagsläget ingen kommissionär för flerspråkighet, arbetet med flerspråkighet har blivit inbäddad i frågor om kultur och en europeisk livsstil.

Barbier behandlar EUs lagstiftande relation till språkpolitics och hävdar att EU enbart involverar sig symboliskt eller som mest med hjälp av "soft law" som uppmuntrar språklig

mångfald (Barbier, 2018:347). Han fortsätter med att säga att EUs intresse av flerspråkighet inte härstammar från ett intresse att bevara kultur eller att skapa kulturell mångfald, EU är enbart engagerad i språkkunskaper för att det kan ge positiva effekter för den gemensamma marknaden och därmed mobiliteten av medborgarna (Barbier, 2018:349).

Det som Barbier (2018:349) anser vara bristfälligt är att EU saknar kompetenser som kan fläta ihop EU-lagstiftning och nationell lagstiftning vilket gör att alla språkliga möjligheter faller under subsidiaritetsprincipen, att beslut ska fattas så nära medborgarna som möjligt. EUs legala relation med språk blir därmed en komplex fråga, vilket gör att vårt material samt övriga texter om språklig mångfald som produceras av EU:s institutioner blir svårdefinierat då det är vad Barbier anser vara en symbolisk gest mer än något faststadgat som ska genomföras.

2.2 Tidigare forskning

Tidigare forskning har olika utgångspunkter beroende på vetenskapsområde. Ur exempelvis ett pedagogiskt perspektiv kan forskningen visa hur språkutbildningen i grundskolor som EU implementerat visar att studenterna lärt sig ett nytt språk men inte känner sig tillräckligt självsäkra i sina kunskaper för att kunna använda de i ett vardagligt sammanhang (Saville, 2019). EU:s politiska ambition fungerar inte praktiskt, språkkunskaperna som eleverna får ger inte tillräckliga medel för att förstå och använda sig av språken som man fått undervisning i.

Men som tidigare nämnt är Krzyżanowski och Wodaks (2011) studie en utgångspunkt inom forskning med språkvetenskaplig utgångspunkt som analyserar EU och Europa som diskursiva formationer. Arbetet som metodologiskt är en diskursanalys har sitt fokus på Lissabonstrategin. Lissabonstrategins mål är att göra den europeiska ekonomin mer konkurrenskraftig och dynamisk. Det är även en makropolitisk åtgärd som involverar språk och flerspråkighetspolicy (Krzyżanowski & Wodak, 2011).

Krzyżanowski och Wodaks (2011) resultat indikerar att diskursen som framträder i dokumenten som undersökts, exempelvis Lissabonstrategin, synliggör att politiken för flerspråkighet svänger mellan ekonomiska värden, ideologier och traditionella europeiska kulturvärden som mångfald och utbildning. Det finns inget tydlig mönster bland policybildningen, politik för flerspråkighet är tydligt kopplad till de framträdande makrostrategierna i EU som är beroende av globala, ekonomiska och politiska fenomen (Krzyżanowski & Wodak, 2011:132), dvs att politiken är föränderlig utifrån de behov som EU anser vara betydande för framtiden.

De hävdar även att språkpolitiken, som regleringsverktyg som styr hur språk ska samexistera och användas i specifika socialpolitiska och ekonomiska sammanhang, alltid är inneboende representationer av olika språkideologier, dvs övertygelser, visioner och uppfattningar om hur vissa språk upprätthålls av olika sociala aktörer (Krzyżanowski & Wodak, 2011:118). Krzyżanowski och Wodak (2011:119) hävdar att Lissabonstrategin är influerad av en diskurs som kretsar kring kunskapsbaserad ekonomi (KBE) vilket kännetecknas av en kombination av reflexiv tillämpning av kunskap, innovation, lärande och kunskapsöverföring samt en ökad betydelse av immateriella rättigheter. KBE har blivit inflytelserik i utformningen av politiska paradig, strategier och policys över många olika områden (Krzyżanowski & Wodak, 2011:132).

Fern L. Johnson (2013:289) har i en artikel analyserat stora EU-policy uttalanden om flerspråkighet för att åskådliggöra hur deras underliggande språkideologier skapat en paradox som uppmuntrar flerspråkighet samtidigt som de reglerar språk rättigheter och språkbegränsningar, alltså skapar privilegier för specifika språk. Paradoxen som Johnson behandlar handlar om EU:s förhållningssättet till flerspråkighet (Johnson, 2013:295). Exempel på ett paradoxalt beteende är hur EU talar om flerspråkighet bland "medborgare", där medborgare som begrepp leder till värdering av vilka individers språk som omfattas av flerspråkigheten och vilka språk som är värda att bevara (Johnson, 2013:295).

2.3 Teoretiska utgångspunkter

2.3.1 Diskurs

Bergström och Boréus (2012) inleder sin utläggning av diskursbegreppet med att säga att begreppet har olika definitioner (Bergström & Boréus, 2012:254). En snävare definition säger att diskurs omfattar talad eller skriven text, där en diskursanalys enbart innebär en analys av text utan samhällsliga och andra sociala parametrar. En bredare definition tar hänsyn till fler dimensioner än bara det som står skrivet, bland annat sociala fenomen, "sociala relationssystem" och icke språkliga aspekter vilket sker diskursivt (Bergström & Boréus, 2012:254). I detta arbetet är det den bredare definitionen som sätter texterna i ett kontext som kommer att användas.

Bergström och Boréus (2012:308) fortsätter med att beskriva hur diskursanalyser blir aktuellt inom olika forskningsområden och att en sådan kan se olika ut beroende på forskningens framställning, där finns den kritiska diskursanalysen som liknar den diskurslingvistiska metoden som används i detta arbete. Inom denna forskningsriktning finns även en definition av diskurs som ett flertal kritiska diskursanalytiker har gemensamt.

/... / definitionerna har oftast en kärna i att de med 'diskurs' avser semiotiska praktiker, det vill säga hur man tenderar att uttrycka sig semiotiskt (tala, skriva, avbilda, uttrycka med kroppsspråk med mera). En bestämd diskurs kan då förstås med en semiotisk praktik rörande något visst tema i ett avgränsat socialt sammanhang. (Bergström & Boréus, 2012:308)

Diskursanalys ser dels språk som en social praktik, alltså ett handlingsperspektiv på språk, och att diskursen därför påverkar oss i ett mellanmänniskt samspel. Sedan hålls diskursen samman av ett gemensamt övergripande tema. I detta arbetet blir vårt material, de två dokumenten om flerspråkighet skrivna av Kommissionen det som ger oss de semiotiska praktikerna, alltså handlingsperspektivet på språk. Medan det avgränsade sociala

sammanhanget, eller det övergripande temat som diskursen berör är EU:s handlande inom flerspråkighet / språklig mångfald.

Inom den kritiska diskursanalytiska inriktningen framställs det även att det inte bara går att se på det som är närvarande i det empiriska materialet då en kritisk diskursanalys berör makt och ideologier (Schröter, 2018:40). Det som är frånvarande från det empiriska materialet är lika betydande i att skapa en social verklighet som det närvarande i materialet (Schröter, 2018:41). Genom att studera tystnad och frånvaro kan vår förståelse för hur diskurser bestämmer konstruktionen och uppfattningar om den sociala verkligheten samt maktförhållanden i diskursen uppenbaras. En studie i tystnad och frånvaro är tung beroende av att befinna sig i ett kontext då det saknad empiriskt material att analysera (Schröter, 2018:42).

2.3.2 Språkideologier

Vilket tidigare nämnts definieras språkideologier av Krzyżanowski & Wodak som övertygelser, visioner och uppfattningar om hur vissa språk upprätthålls av olika sociala aktörer (Krzyżanowski & Wodak, 2011:118). Dvs sociala och kulturella föreställningar om specifika språk och dess talare vilket befinner sig i en given kontext.

Utöver denna övergripande definition kan det tilläggas att språkideologier präglas av en politisk, moralisk och kulturell natur (Johnson, 2013:291). Detta blir tydligt när det vidare diskuteras om språkideologier som är rådande i Europa och inom EU. EU:s vilja att skapa enighet från den mångfald av kultur och språk som finns med hjälp av flerspråkighet är nödvändig för att hitta en ömsesidig förståelse över kulturer och politiska myndigheter (Johnson, 2013:290).

Gal anser att Europas dominerande språkideologi är standardisering, vilket i första hand inte handlar om hur vi talar utan att uppvisa lojalitet mot en denotational kod vars höga status och normer för korrekthet skapas och stöds av kraftfulla institutioner som universell utbildning, språkskolor, språkvetenskap och språkliga marknader vilket ingiver talaren respekt för

normen (Gal, 2006:17). Dessa kraftfulla institutionerna är bland annat EU och statliga institutioner och vi förhåller oss till de normer för korrekthet som EU och de statliga institutionerna skapar. Gal förklarar även att standardiseringen formar och döljer många av talarnas faktiska praxis, främst minoritetsbefolkning och immigranter (Gal, 2006:14). Vilket öppnar upp för språkprivilegier.

Johnson förklarar den dominerande språkideologin i EU genom att tala om begreppet privilegium, där språkideologin standardisering stärker vissa språk och språkpraxis som normativa och ger därmed privilegier till dem som använder vissa språk medan de berövar andra talare (Johnson, 2013:292). Som exempel på privilegier behöver aldrig en person i England som är flytande i engelska vara medveten om att utbildning kommer att bedrivas på engelska.

Men när det talas om språkideologi som en privilegierande mekanism öppnar vi upp för analys, inte bara för att undersöka nackdelarna med att falla utanför den dominerande språkideologin utan också fördelarna med att verka inom den dominerande språkideologin (Johnson, 2013:293).

2.3.3 Engelsk hegemoni

Barbier berör flerspråkighet i relation till europeisering och lyfter upp EU:s åtaganden till flerspråkighet och deras de facto stöd för engelsk hegemoni (Barbier, 2018:334). Engelsk hegemoni innebär att det engelska språket, eller "european english" som Barbier skriver för att särskilja brittisk engelsk från amerikansk engelska, antas ha en högre status än övrig språk i EU (Barbier, 2018:334).

Engelskans dominans riskerar att stänga ute de som inte som inte behärskar det engelska språket (Barbier, 2018:334). Den engelska hegemonin är inte bara ett problem för befolkningen utan det är även ett internt problem i kärnfunktionerna av EU-lagstiftningen där de 24 officiella språken i EU inte får översättningar (Barbier, 2018:334&337). I

Lissabonfördraget förmedlades det att lagstiftningen enbart är bindande för en medborgare då det är skrivet på medborgarens språk, alltså en av de 24 officiella språken i Europa (Barbier, 2018:335).

År 2012 uppmärksammades även en kontrovers där ca 1,500 sidor av kommissionens dokument, rörande de finansiella situationerna i medlemsstaterna, var skrivna på engelska men aldrig översattes till de övriga språken (Barbier, 2018:337). Likande situationer där texterna skrivs på engelska men aldrig översatts till de resterande språken fortsätter att uppdagas (Ibid). Detta är exempel på situationer där kommunikationen i EU antingen i tal eller skriftligen förs på engelska.

Problematiken uppkommer då samtliga av EU:s institutioner brister i att inkludera de 24 officiella språken i Europa samtidigt som de förespråkar, uppmuntrar och delegerar till medlemsstaterna att de ska utöka sina språkliga kunskaper för att detta skall gynna medborgarna på arbetsmarknaden. De argumenterar för "språklig och interkulturell kompetens" (KOM(2008)566) då detta ökar chanserna att få ett bättre arbete samtidigt som EU:s institutioner bedriver mestadels av sitt arbete på engelska.

3. Metod och material

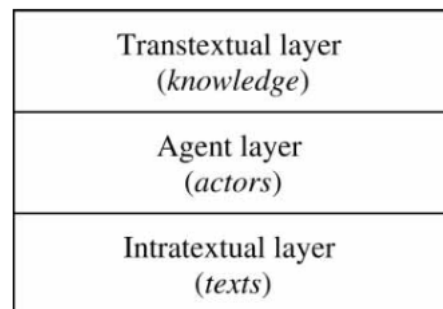
3.1 Metod

Studien kopplar diskursanalys till institutionella ramverk dvs policytexter. Studien stödjer sig på teoretiska överväganden och metodiska verktyg som presenteras av Spitzmüller & Warnke (2011) såkallad *Diskurslinguistik* eller diskurslingvistik. Diskursanalys blir relevant då jag vill förstå språket som används och hur det påvisar EU:s politiska riktning. Metoden utgår från att diskurser kan och bör analyseras som summan av en helhet bestående av tre olika nivåer: intratextuell nivå, aktörsnivå och transtextuell nivå. Först på den transtextuella nivån, det vill säga bortom enskilda texters gränser, materialiserar sig diskursen helt och fullt enligt Spitzmüller & Warnke (2011). De tre nivåerna kan ses i illustration 1 tagen från Spitzmüller & Warnke (2011:82).

Illustration 1 Tre nivåer

Hämtad från

Spitzmüller & Warnke (2011) sida 82

De tre nivåerna är

- (1) Intratextual layers - Det är texterna i sig som är det observerade materialet och det enda som ger oss konkreta språkliga indikatorer på diskursen.
- (2) Agent layers - Aktörsnivån befinner sig mellan de andra nivåerna som en medlare, det berör sociala fenomen och aktörerna inom detta. Aktörerna ses inte som individer i sig utan i sina roller och hur dessa interaktionsroller positioneras respektive positionerar sig i diskursen.

(3) Transtextual layer - Den sista nivån, det transtextuella skiktet berör mönster, fenomen och det systematiskt återkommande inom diskursen det vill säga när texterna kopplas samman i en helhet bortom individuella textgränser.

Illustration 2.

Transtextuella

nivån

Hämtad från Spitzmüller & Warnke (2011) sida 86

Transtextual layer	Discourse-oriented analysis	<i>Intertextuality/intermediality</i>
		<i>Schemata (frames/scripts)</i>
		<i>Discourse-semantic protofigures</i>
		<i>Topoi</i>
		<i>Social symbolism</i>
		<i>Orders of indexicality</i>
		<i>Historicity</i>
		<i>Ideologies/mentalities</i>
		<i>Social and political context</i>

Den tredje nivån, den transtextuella nivån är där målet med analysen finns, enligt illustration 2 tagen från Spitzmüller & Warnke (2011:86) går det att se hur det finns flera olika egenskaper. Egenskaper som utmärker diskurser och med vilkas hjälp diskurser kan analyseras och förstås. Till exempel kan diskurser analyseras genom att studera återkommande topoi. Denna studien ska använda sig av topoi för att finna argument som kartlägger inställningarna till flerspråkighet i Europa. Topoi tillåter en analys av kommunikativa handlingar där det går att dra slutsatser om synen på verkligheten, kunskapen och mentaliteten hos de involverade agenterna (Wengeler, 2013:693) vilket är det som eftersöks i syftesformuleringen.

Spitzmüller & Warnke (2011:87) beskriver topoi som kulturellt rotade förutfattade uppfattningar. Medan en mer utvecklad beskrivning av topos är framtaget av Wengeler (2013:691) där han först beskriver topos som synonymt med argumentationsmönster för att sedan gå djupare in på begreppet. En toposanalys innebär därmed att urskilja argumenten med vilkas hjälp flerspråkighet backas upp (vardagligt uttryckt). Topoi är inte nödvändigtvis synlig

i texterna på den intertextuella lagret, utan de utvecklas fram genom att se på det som är systematiskt återkommande (Wengeler, 2013:693). Det handlar om våra vanor att tänka som leder till att man implicit skapar olika argumentation för en sak, i vårt fall flerspråkighet. Utöver ett vanebeteende visar topos begreppet även på egenskaper som potential, symbolik och avsikt vilket är lämpliga egenskaper för beskrivning och analys av kunskaper (Wengeler, 2013:691).

För att lättare förstå hur topoi manifesteras i texter har Wengeler flertal exempel med ursprung i migration som visar hur en toposanalys ser ut (Wengeler, 2013:697). Wengeler exempel kommer från den tyska migrationspolitiken och diskursen som råder där, vilket visar olika topos. Hans verklighetstopoi handlar om att använda det som går att observera i verkligheten för att argumentera för eller emot. Verklighetstopoiet underbyggs av ett flertal belägg i det studerade materialet som används för att visa de positiva sidorna av migration, där människor för en kamp som anser att migranter är lika medlemmar i samhället, för politiska beslut eller åtgärder som bidrar till bättre integration i det nya samhället (Wengeler, 2013:692). Citatet lyder

“The employment of foreign workers is neither a temporary sign of the times nor a short-term necessity. The German economy will need an increase in the foreign workforce in the future as well. It is time to become aware of the full implications of this reality” (Wengeler, 2013:690)

Detta citat tillhör verklighetstopoi vilket Wengeler kan generalisera till att omfatta fler politiska diskussioner genom att säga att om verkligheten ser ut som den är så kan/kan inte en specifik åtgärd göras (Wengeler, 2013:692). Argumentationen grundar sig i att påvisa hur verkligheten ser ut för att sedan göra politiska förändringar utifrån detta.

Rent konkret kommer topoi användas i detta arbetet för att visa upp hur texterna som kommissionen skrivit om språklig mångfald i Europa visar upp olika mönster för argumentation, detta kommer även att visa de språkideologier som är rådande. Där går det att

se hur texterna i sig och diskursen som förs påvisar hur EU som institution arbetar, fungerar och interagerar med de olika institution.

Materialet i detta arbetet förenklar en identifikation av topoi eftersom materialet är skrivet på så sätt att kommissionen uttrycker sina argument och motiverar varför de är för eller emot flerspråkighet. Det behövs inte läsas mellan raderna för att förstå argumenten och språket är utformat på så sätt att motiveringarna underlättar för att hitta mönster i texterna.

Under arbetets gång har det dock uppstått dilemman när det gäller kategoriseringen av topoi. Hur många topoi finns det? Vilka argument tillhör vilket kategorisering? Kan samma argument tillhöra flera topoi? Hur namnges topoi? osv. Där har jag som författare behövt ta beslut och välja hur jag ska presentera argument och vilken kategori de argumenten ska tillhöra. I avsnitt 5. *Diskussion* diskuteras stilistiska skillnader mellan de olika topoi som på ett sätt kan särskilja argument och placera in de i topoi. Samtidigt som avsnittet inleds med att diskutera en anledning till att argumenten kan vara svåra att särskilja mellan och hur det skapar en upplevelse av att vissa argument kan tillhöra flera topoi.

3.2 Material

I valet av material har jag valt att använda mig av de svenska översättningarna av officiella dokument. Dokumenten är kommissionens meddelande till övriga EU:institutioner rådande flerspråkighet, KOM(2005)596 *En ny ramstrategi för flerspråkighet* och KOM(2008)566 *Flerspråkighet: en tillgång för Europa och ett gemensamt åtagande*. Trots att dokumenten heter MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET, EUROPAPARLAMENTET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN så visar innehållet kommissionens rådgivning och åtgärder för att främja flerspråkighet samtidigt som det ges uppmaningar för medlemsstaternas agerande. Det är då menat att innehållet i meddelandet ska föras vidare till alla berörda parter, bland annat medlemsstaterna som vars arbete är att genomföra dessa åtgärden.

Båda texterna har en omfattning runt 15 sidor av text som berättar om flerspråkighet och dess betydelse för Europa samtidigt som det innehållsmässiga säger oss vad flerspråkighet är, varför Europa gynnas av flerspråkighet samt vilka mål och strategier kommissionen har för att främja flerspråkighet i Europa. Detta material ger ett innehåll passande vårt val av metod, med detta material går det att avläsa olika föreställningar om flerspråkighet och hur de grundar sig i olika topoi.

Vilket tidigare nämnts i avsnitt 2.2 är dessa texter “soft law”, de är inte rättsligt bindande utan de verkar mer som ett instrument med normativa och tvångseffekter. Det går att säga att de är mer av en rekommendation eller riktlinjer. Texttyperna i sig faller inom EU-dokument som förberedande dokument vilket är dokument som används i lagstiftningsprocessen eller budgeteringsprocessen.

Det är även viktigt att påpeka att materialet är även de senaste verken som kommit ut ur kommissionen som avser arbetet med flerspråkighet. Det är av stor betydelse för flerspråkighet som forskningsämne då det inte finns mycket nytt material att utgå ifrån.

Utformningen av Ursula Von der Leyens kommission visar hur det finns nya fokusområden, där kommissionen prioriterar krishantering, migration och integration, ekonomisk tillväxt, ett grönare klimat och tekniska utvecklingar över kulturella frågor såsom flerspråkighet (Von der Leyen, 2019). Där den europeiska livsstilen inte involverar kultur utan frågor om skydd av rättsstatsprincipen (Von der Leyen, 2019:15). Utifrån denna information går det att anta att flerspråkighet har blivit ett mindre betydande arbete då det uppkommit större problem och akuta problem som EU behöver hantera och därmed fokusera på.

Sedan år 2008 har EU behövt hantera världsomfattande problem och därmed har deras fokus varit på Finanskrisen 2008, Migrationskrisen 2015 samt arbetet med Storbritanniens urträde ur EU. Dessa världsomfattande problem har hamnat i ramplyuset och har fått hela världen att sätta krav på stora institutioner som EU att vara en del av problemlösningen. Därav har

politiska områden som inte kräver akuta åtgärden hamnat i skymundan, bland annat flerspråkighetspolitiken.

4. Resultat

4.1 Hur definieras flerspråkighet?

När vi nu ska svara på vår första frågeställning *Hur definieras flerspråkighet i de analyserade EU-texterna?* behöver vi undersöka vad materialet säger.

I vår första text KOM(2005)596 finner vi en tydlig definition som säger

“Uttrycket flerspråkighet avser både en persons förmåga att använda flera språk och samexistens mellan olika språkgrupper inom ett givet geografiskt område” (KOM(2005)596:3)

Flerspråkigheten är definierad i texten som både individuell och samhällelig. Flerspråkighet syftar till att uppmuntra språkinläring och främja språklig mångfald i samhället. Flerspråkigheten syftar även till att skapa en sund flerspråkig ekonomi samt att ge medborgarna tillgång till Europeiska unionens lagstiftning, förfaranden och information på deras egna språk.

Utifrån EU:s ambitioner kan vi även se hur EU vill att flerspråkighet ska komma till uttryck, där kommissionen beskriver hur de vill att flerspråkighet ska manifesteras i det vardagliga livet. Barcelonamålet är en utgångspunkt som säger

“Kommissionens mål på lång sikt är att öka den individuella flerspråkigheten tills dess att alla medborgare har praktiska färdigheter i minst två språk utöver sitt modersmål” (KOM(2005)596:4)

Målet med modersmål + 2 språk kommer från att en Eurobarometer undersökning som säger att språkkunskaper i EU visar en stor bredd av människor i Europa som kan föra en

konversation på ett annat språk än sitt modersmål. Men detta betyder inte nödvändigtvis att de flerspråkiga kunskaperna i EU är positiva då KOM(2005)596 även talar om att det

“Dessutom finns det en allt större tendens till att ”undervisning i främmande språk” helt enkelt blir synonymt med ”att lära sig engelska”. Kommissionen har redan påpekat att ”enbart engelska inte räcker”.” (KOM(2005)596:4)

Därför vill kommissionen implementera modersmål + 2 språk för att se till så att fokuset inte enbart ligger i att lära engelska, utan ett till språk som förekommer i Europa. Detta ger oss en tydlig signalering av att EU är medveten om att den engelska hegemoni har en stor spridning i Europa trots att de inte talar om den uttryckligen.

Vår andra text KOM(2008)566 ger däremot ingen egen definition utan det är underförstått att institutionerna som är adresserade sedan innan vet vad flerspråkighet i EU innebär. Kommissionen refererar tillbaka till KOM(2005)596 men vi kan även i denna texten se hur de pratar om Barcelonamålet och dess mål med att kommunikationsfärdigheterna inom EU skall vara modersmål + 2 språk sedan nämner de även att det behövs en större insats för att kunna genomföra detta Barcelonamålet (KOM(2008)566:5).

För att sedan svara på vår andra frågeställning *Vilka grundläggande antaganden utgör argument för och emot flerspråkighet i texterna?* behöver vi använda oss av vår metod för att analysera materialet. De tre centrala topoi som utgör argument för flerspråkighet i texterna är ekonomisk, kultur och europeisk identitets topos.

4.2 Ekonomisk topos

Vi kan inom det ekonomiska topos se hur argumentationen grundar sig i två perspektiv, det första perspektivet handlar om att EU får ekonomisk tillväxt av att lära ut fler språk då detta kan leda till en effektivare marknad där individer kan lättare förflytta sig för utbildningar och arbete då de har tillräckliga förutsättningar för att kunna leva i andra länder. Det första

ekonomiska perspektiv är rotad i den inre marknaden och en friare rörlighet, som tidigare varit fokuserad i handeln av varor men som nu ser vikten av att skapa möjligheter för fri rörlighet för människor i större utsträckning. Färdigheter i ett annat språk är en konkurrenskraftig fördel och öppnar upp den flerspråkiga individen till en större arbetsmarknad.

Fri rörlighet av varor och tjänster drar nytta av flerspråkighet, åtminstone små och medelstora företag. Kommissionens undersökning om "effekterna för EU:s ekonomi av bristande språkkunskaper i företagen" (KOM(2008)566:8) visar att små och mellanstora företagen i EU kan gå miste om arbetstillfällen på grund av språkbarriärer. I KOM(2008)566 står det skrivet att

“Även om engelska är världens gemensamma affärsspråk, är det färdigheter i andra språk som kommer att ge EU-företagen en konkurrensmässig fördel och möjlighet att erövra nya marknader.” (KOM(2008)566:8)

Vilket i direkt betydelse säger att EU-företag ökar konkurrenskraften, hur detta sker är via kunskaper. I detta fall är det språklig kunskaper som är betydande för tillväxt inom företag. Därav kan vi säga att kunskaper i flera språk gynnar ekonomin. Materialet fortsätter med att förklara på vilka sätt som språkkunskaper kan gynna företagen. Små och medelstora företag med hög tillväxt har inte kapaciteten att erövra nya marknader då de exempelvis saknar kompetensen att handla med globala handelspartners (KOM(2005)596:9) och deras produkter kan inte följa bestämmelser som säger att produktförpackningar ska vara tillgängliga på ett annat språk (KOM(2005)596:10).

Vidare talar KOM (2008)566 om ekonomiska fördelar av att bryta språkbarriärer och hur detta kan vara vinstdrivande på en global nivå.

“Medierna, den nya tekniken, vanlig översättning och maskinöversättning kan göra det lättare för medborgarna att förstå de allt fler språken och kulturena i

EU och ge dem möjlighet att bryta språkbarriärerna. De kan också få stor betydelse för att sänka dessa hinder och göra det möjligt för medborgare, företag och nationella förvaltningar att utnyttja möjligheterna på den inre marknaden och i den globaliserade ekonomin. “ (KOM(2008)566:11)

Det är även viktigt att poängtera hur det inte bara är ekonomiskt drivande för företag. Medborgare och nationella förvaltningar främjas också, vilket anspelar på arbetsmarknadens kontinuerliga förändring och hur i den globaliserade ekonomin blir flerspråkighet meriterande. Vilket även tas upp tidigare i dokumentet i följande stycke:

“Näringslivsforumet för flerspråkighet rekommenderade att man stärker konkurrenskraften och förbättrar anställbarheten genom bättre förvaltning av den språkliga mångfalden. Forumet påpekade att de nya tillväxtmarknaderna, t.ex. Brasilien, Ryssland, Indien och Kina får allt större betydelse för EU-företag, och att det behövs tillräckliga språkfärdigheter om man ska klara sig i konkurrensen där. Utmaningen består därför i att integrera flerspråkigheten som en fast beståndsdel i alla strategier som syftar till att utveckla mänskliga resurser.”
(KOM(2008)566:7-8)

Dokumentet KOM (2008)566 talar i föregående stycket till det ovanför om hur vissa europeiska språk talas i stora delar av världen och hur det kan vara värt att investera i språklig och interkulturell kompetens i näringslivet. Språkfärdigheterna som det talas om i exemplet ovan syftar inte enbart till de officiella EU-språken, men antyder att alla språkkunskaper är användbara och hjälpsamma för att klara av en kommande konkurrens av de nya tillväxtmarknaderna. Det som inte står i texterna men som kan läsas mellan raderna är att europeiska språk har stor betydelse i den globaliserade världen då europeiska språk är en efterlevnad av kolonialismen och används fortfarande i flera länder utanför Europa.

Det andra perspektivet där EU kan få ytterligare tillväxt i ekonomin är satsningarna på flerspråkighet som en karriär. Vilket skapar en relativt ny industri för språkyrken. I EU:s

institutioner växer yrken som textöversättare samtidigt som medlemsstaternas behov av språklärare ökar markant, flerspråkighet blir ett tillfälle att skapa sysselsättningsmöjligheter. Även behovet av juridisk hjälp med rättstolkning och översättning av juridiska texter kommer att öka när EU-medborgarna blir mer rörliga och reser till andra medlemsstater, både som yrkesperson och privatperson (KOM(2008)566:7).

“Goda kunskaper i främmande språk är också nödvändiga på områdena försäljning, logistik, undertextning, PR, marknadsföring, kommunikation, film, reklam, journalistik, bankverksamhet, turism och förlagsverksamhet.“
(KOM(2005)596:11)

Även inom andra yrkeskategorier finns det ett behov att kunna ett flertal språk, i och med att Europa blir mer integrerat så kommer yrkeskategorier att kräva mer av arbetstagarna. Vissa yrken är inte direkt kopplade till språkkunskaper vilket gör att de kan glömmas bort, därav uppmanas medlemsstaterna till att se över universitetets kursutbud så att de som studerar språk får rätt färdigheter till arbetslivet (KOM(2005)596:12).

4.3 Kulturtopos

“Språket är det mest direkta uttrycket för kulturen. Det är språket som gör oss till människor och som ger oss vår identitetskänsla.” (KOM(2005)596:2)

De kulturella värden som tas upp i dokumenten presenterar klart och tydligt, där språkliga uttryck anses vara en av de mest direkta sätten att manifesteras kultur.

En argumentation som grundar sig i att bevara och berika kulturen är ett sätt för EU att nå ut på ett individuellt plan, där det talas om hur individer kan få berika sitt liv och utnyttja sitt fulla potential. Fokuset skiftar från EU och hur samhället kan gynnas av flerspråkighet och inriktar sig mer på individens egna ambitioner. Samtidigt belyser KOM(2005)596 att EU är

den mekanism som binder samman människor från olika kulturer vilket tar sig uttryck i följande stycke där mångfalden av språk på den europeiska kontinenten Europa behandlas.

”Det är denna mångfald som gör Europeiska unionen till vad den är, nämligen inte en ”smältdegel” där skillnader försvinner, utan ett gemensamt hem där mångfalden lyfts fram, och där våra många modersmål skapar rikedom och banar väg för ökad solidaritet och ömsesidig förståelse.”(KOM(2005)596:2)

Vidare framhäver texterna även betydelsen av att bevara minoritetsspråk och andra regionala språk som ett sätt att påvisa hur flerspråkighet kan vara ett verktyg för att bevara historia kopplat till specifika regioner i Europa. Språk bygger även broar mellan olika människor och kan vara en effektiv metod för att undvika konflikter mellan olika grupperingar i Europa då interaktionen inte stöter på språkliga barriärer. Flerspråkiga personer fungerar som kulturförmedlare vilket kan göra att olika språkgrupper känner en ömsesidig förståelse för varandra.

Bland ungdomar talar KOM(2008)566 om utlandserfarenheter i form av utbytesstudier eller partnerskap med skolor i andra länder som ett sätt att lära sig språk och få ta del av andra kulturer på samma gång. Detta perspektiv grundar sig i den gemensamma marknaden och dess betydelse, då fri rörlighet för personer innebär att vi öppnar upp för människor att arbeta, studera och bosätta sig i andra länder. Behovet för privatpersoner att lära sig nya språk ökar då de vill kunna leva i nya samhällen utan hinder. Behovet för kulturell förståelse ökar samtidigt som den språkideologi som EU lever efter, standardisering, gör att vi letar efter en kultur att följa när där det i själva verket kan finnas flera kulturer på samma geografiska plats.

“Undervisning i regionala språk och minoritetsspråk bör också beaktas som lämplig, liksom möjligheter för invandrare att lära sig värdlandets språk (och undervisning i invandrarspråk).” (KOM(2005)596:5)

Vi kan i citat som dessa se hur EU vill verka för alla språk och alla individer som befinner sig i EU medan formuleringar som “beaktas som lämplig” signalerar att påtryckningar till medlemsstater att undervisa i regionala och minoritetsspråk samt invandrade språk inte är lika kraftfulla som att lära ut de officiella EU-språken.

“De flesta medlemsstater har under perioden 1999–2005 stärkt språkundervisningen på grund- och gymnasienivå, men det har mest rört sig om engelska. I nästan hälften av medlemsstaterna har eleverna fortfarande inte möjlighet att studera två främmande språk under den obligatoriska skolgången”

(KOM(2008)566:9-10)

Vi kan i stycket ovan se hur språkideologier och mer specifikt engelsk hegemoni manifesteras i verkligheten men det går inte att utläsa varför detta sker. KOM(2008)566 där stycket är hämtat ifrån hävdar att språk är ett svårt ämne och är ofta en viktig orsak till dåliga resultat i skolan, därav finns det en brist på motivation hos eleverna (KOM(2008)566:10). Argumentationen drivs vidare om att språkinlärningsmetoderna behöver utvecklas för att motivera elever med bättre verktyg och bättre pedagogik, samt att insatser behövs för att öka antalet språk som undervisas i, med hänsyn till lokala förhållanden som befolkningsgrupper som talar andra språk och gränsområden (KOM(2008)566:10).

Vi kan även se hur det kan finnas svårigheter att skapa en enhet av alla kulturer som finns i och med de uppgifter som ges i texten

“Omkring 60 andra språk är också en del av EU:s kulturella arv och talas i vissa regioner eller av vissa grupper. Därtill kommer de många språk som invandrarna har fört med sig. Det uppskattas att det nu finns minst 175 nationaliteter representerade inom EU:s gränser. På grund av dessa och andra faktorer har européerna blivit mer internationella och talar fler språk.”

(KOM(2008)566:6-7)

Det är självklart svårt att representera denna otroligt stora mångfalden och det kan vara en påverkande faktor till att EU uppmuntrar men inte tvingar medlemsstaterna till en ökning av flerspråkighet. Utöver faktumet att de varken har behörigheten eller befogenheten till att agera inom detta området.

“Erfarenheten visar att färdigheter i flera språk främjar kreativitet och innovation: flerspråkiga människor vet att problem kan tacklas på olika sätt beroende på språk och kulturell bakgrund, och de kan utnyttja denna kunskap för att finna nya lösningar.” (KOM(2008)566:8)

Kultur och språk talas även som ett sätt att främja ett nytt sätt att tänka på. Där Kommissionen talar om kulturens påverkan på mänsklig utveckling. Innovation står för problemlösning och mänsklig utveckling i denna formuleringen som undanhåller de ekonomiska fördelarna som Europa kan ha gentemot andra nationer på den globala marknaden.

4.4 Europeisk identitetstopos

Identitetsskapande argumentationen är riktad mot hur individen kan känna en gemenskap i EU, att individen känner sig som en EU-medborgare utöver sitt nationella medborgarskap. Genom att lära sig andra språk och kulturer kan individen känna en starkare relation till andra medlemsstater och se hur individen är en del av en större gemenskap. Fokuset förflyttas då från den nationella identitetsbildningen till en större gemenskap, “det gemensamma arvegodset” som används av kommissionen i KOM(2008)566 som ett sätt att förklara språkets betydelse för européer.

Individen ska inte bara känna av en stark relation till andra medlemsstater utan till EU som institution. Individen ska känna att de kan vända sig till EU för information och hjälp, samt att denna informationen ska vara tillgänglig på ett språk som individen behärskar. KOM(2005)596 exemplifierar denna relationen på följande sätt

“Under de senaste tio åren har kommissionen tagit åtskilliga initiativ för flerspråkighet /.../ för att hjälpa medborgarna att förstå hur EU-lagstiftningen påverkar dem, vilka rättigheter de har när de flyttar till ett annat land, och hur de kan utnyttja sina rättigheter i praktiken.” (KOM(2005)596:13-14)

Kommunikationen mellan institutionerna och individerna kan stärkas om individerna känner att de har möjlighet att kommunicera med institutionen och se att institutionerna är en representation av Europa.

Kommissionen talar även i KOM(2008)566 om hur enspråkighet kan skapa exklusion i den gemenskapen som EU sakta men säkert bygger upp i Europa. I ett flerspråkigt samhälle där individen inte ges alla möjligheter till att få tillgång till information på ett språk som de behärskar kan de sociala skillnaderna öka och enspråkiga individer kan få sämre levnadsvillkor och färre sysselsättningsmöjligheter på grund av bristen på kompetenser i ett samhälle som kräver mer språklig variation (KOM(2008)566:5). Kommissionens argumentation vid detta tillfället demonstrerar hur det kan finnas nackdelar med flerspråkighet om det inte når ut till alla, individen kan lämnas utanför i samhället, exempelvis arbetsmarknaden, om individen inte har tillräckligt med språkliga kvalifikationer. De negativa aspekterna tas upp för att visa betydelsen av att ge alla möjligheter att lära sig nya språk.

Fler tänkbara utfall av flerspråkighet som inte ger tillfällen för alla att få nya kunskaper har även tagits upp av KOM(2005)596 där en undersökning med hjälp av statistisk data framtaget i en Eurobarometerundersökning talar om vilka grupperingar av människor som kan ett främmande språk. Resultatet visar att kvinnor, folk bosatta på landsbygden och äldre människor är i större utsträckning enspråkiga (KOM(2005)596:4). Vilket i sin tur kan leda till att just dessa människor kan hamna utanför i det flerspråkiga samhället om berörda institutioner inte kan nå ut till dessa och hjälpa de att utvidga sina kunskaper. Därav är det

även viktigt för EU att bevara minoritetsspråk och regionala språk utöver den kulturella betydelsen som dessa språk besitter.

Vi kan utöver relationen mellan individen och institutionerna se hur Kommissionen talar om individen ur ett globalt perspektiv, där en individ ska identifieras som en europeisk medborgare.

“Flerspråkighetens bidrag till den interkulturella dialogen framhävs i allt högre grad i EU:s externa relationer. Språklig mångfald är inte unikt för EU, och vår erfarenhet av respekt för mångfald och främjande av språklig kompetens skulle kunna användas som en fördel i våra relationer med andra länder. I detta avseende har Europaparlamentet uppmärksammat att några EU-språk som beskrivs som europeiska världsspråk också talas i ett stort antal länder utanför EU på olika kontinenter. Dessa språk utgör därmed en viktig förbindelselänk mellan folk och nationer i olika regioner i världen.” (KOM(2008)566:13)

I detta stycke beskrivs EU på den globala marknaden, där EU synliggör europeiska språk som finns utanför den europeiska kontinenten och hur dessa kunskaper i dessa språk kan ge ett försprång på så sätt att de existerar i den globala marknaden. Det är också viktigt att poängtera hur de inte namnger vilka språk som de menar när de säger “några EU-språk som beskrivs som europeiska världsspråk” vilket kan tyda på att de inte vill vägleda medlemsstaterna till att föredra ett specifikt språk, de vill ge lika möjligheter till alla officiella EU-språk.

EU och Europa ur ett globalt perspektiv utvecklas vidare på följande sätt när det talas om medier, ny teknik och översättning:

“Medierna, den nya tekniken, vanlig översättning och maskinöversättning kan göra det lättare för medborgarna att förstå de allt fler språken och kulturerna i EU och ge dem möjlighet att bryta språkbarriärerna. De kan också få stor

betydelse för att sänka dessa hinder och göra det möjligt för medborgare, företag och nationella förvaltningar att utnyttja möjligheterna på den inre marknaden och i den globaliserade ekonomin. /.../ Medierna har en stor potential för att främja den interkulturella dialogen genom att visa upp en mer nyanserad bild av vårt samhälle och ge många olika personer möjlighet att komma till tals.” (KOM(2008)566:11-12)

Vi kan se på det övre stycket på två sätt, det första visar hur EU kan utvecklas internt på den inre marknaden med hjälp av ny teknik men också via en interkulturell dialog med andra medborgare i EU. Det andra sättet att se på stycket är ur ett globalt perspektiv, där vi kan se antydningar av att visa upp EU som ett positivt exempel för resten av världen genom ordval som “en stor potential” och “en mer nyanserad bild av vårt samhälle” i konversationer om ett enande av flera kulturer. Trots hinder (kulturella och språkliga) så kan den europeiska befolkningen vara en enhet. Det andra synsättet förtydligas av följande citat:

“ /.../ Som Umberto Eco har påpekat är översättning ”Europas språk”. Europas kulturarv omfattar mästerverk som är författade på olika språk, men ägs av oss alla gemensamt tack vare en lång tradition av litterär översättning som bör stärkas så att verk skrivna på andra språk, särskilt mindre använda språk, blir tillgängliga för en bredare publik.” (KOM(2008)566:12)

Europas kulturarv representerar bilden av Europa, EU skapar ett narrativ som visar hur Europa ska porträtteras ur ett globalt perspektiv.

5. Diskussion

Vi kan redan i resultatet se hur de olika topoi är sammanhängande, de bygger på samma grundide om flerspråkighet. Denna bild av flerspråkighet skapas utifrån en av grundpelarna inom EU, den gemensamma marknaden, där det ska finnas fri rörlighet av varor, tjänster, människor och kapital (Bache et al, 2015:377). Alla politiska beslut om flerspråkighet har ett ursprung från dessa värden om frihet. Den gemensamma marknaden är ursprungligen ett ekonomiskt samarbete men har utvecklats till något större än så, den ekonomiska integrationen av medlemsstater har med hjälp av spillover effekten skapat integration inom andra områden, såsom en språklig integration.

Påföljderna av spillover är synliga i våra topoi eftersom vi kan se närvarandet av den gemensamma marknaden och dess frihets och rörlighets ambitioner. Detta synliggörs exempelvis när de centrala dokumenten framställer kulturella värden, då talar de om innovation, vilket är ett ekonomiskt begrepp och kan relateras till en fri rörlighet av arbetskraft (människor) och fri handel (varor).

Det är här vi finner svaret på frågeställningen *Vilka underliggande antaganden utgör argument för och emot flerspråkighet i texterna?*, där de underliggande antaganden grundar sig i den strukturella uppbyggnaden av EU vilket ligger till grund för Kommissionens, EU:s och medlemsstaternas agerande. EU:s grundpelare om den gemensamma marknaden genomsyrar argumenten för och emot flerspråkighet och förtydligas i våra topoi med hjälp av spillover effekten. Det underliggande antagandet är en konstruktion skapat av EU och uppvisar en positiv bild av EU. Det uppenbaras även ett till underliggande antagande i avsnitt 5.3 *Europeisk identitetstopos* som också grundas på EU:s självbild och infinner sig i samma sfär av en social verklighet som EU skapat om sin egna union.

Det går att säga att flerspråkighet och ambitionerna om att skapa en vidspridd språklig mångfald inom EU existerar för att den gemensamma marknaden behöver mer integration än enbart ekonomisk integration för att kunna fullfölja sina mål.

För att vidare gå in på en djupare analys av texterna kan diskussionen börja med att författa fokuset till det som saknas i de centrala dokumenten. I resultatet kunde vi se hur vårt material diskuterar det engelska språket och hur mycket plats engelska ska ha i Europa, något som litteraturen även diskuterar, den engelska hegemonins existens i EU (Barbier, 2018:334). Dokumenten betonar ett flertal gånger hur flerspråkighet inte är synonymt med att lära sig engelska (KOM(2005)596:4). Engelsk hegemoni har varit en aktiv del av EU:s arbete med flerspråkighet sedan Barcelonamålet där de först framställde vikten av att lära sig andra språk utöver engelska (KOM(2005)596:4).

Kommissionen är medveten om den engelska hegemonins existens men adresserar den bara om det faller utanför EU:s befogenheter för att agera, exempelvis språkundervisning, vilket EU inte har befogenheterna att bestämma över. Då kan de berätta om hur språkundervisning på engelska har blivit effektivare medan övriga språk inte har samma möjligheter (KOM(2008)566:9-10). När materialet sedan förklarar hur relationen mellan medborgare och institutionerna behöver stärkas så nämns inte den engelska hegemoni som ett hinder för relationen. Detta blir problematiskt då vi vet från tidigare forskning att det finns språkliga hinder mellan institutionerna och medborgarna och en risk för att de som inte behärskar engelska att lämnas utanför samhället (Barbier, 2018:334). Avsaknaden av självkritik visar på att de centrala dokumenten och kommissionen som författare av dokumenten använder sig av sin maktposition för att tysta ner de som anser att engelskan har för mycket privilegier i EU (Schröter, 2018:42).

Problematiken av att kommissionen väljer att inte diskutera engelska hegemonins betydelse och hur språkideologier som helhet påverkar uppfattningar om språk leder även vidare till att det inte kan göra vissa djupa analyser. I denna studien går det inte att analysera skillnaderna mellan de olika EU språken då ingen av de två dokumenten skriver om specifika europeiska språk eller om specifika länders svårigheter med att inkorporera språk i vardagslivet. Det går inte heller att undersöka hur uppfattningar om väst och öst Europa speglas i policybildning eftersom analysen måste förhålla sig till det material som de centrala EU-dokumenterna ger.

Den kritiska diskursanalysen är trots allt empiriskt inriktad mot att analysera konstruktioner av social verklighet utifrån dess olika diskursiva manifestationer (Schröter, 2018:42). Hur ska man därmed kunna analysera något som inte finns? Problemet med att det saknas empiriskt material att analysera är återkommande, men det säger även mycket om diskursen som kommissionen, med hjälp av sin maktposition, konstruerat.

När vi ser på våra tre topoi separat kan vi även resonera om hur kommissionen gjort distinkta stilistiska val när de skrivit texterna och hur det anspelar på ett social verklighet som kommissionen vill bevara / konstruera.

5.1 Ekonomisk topos

Vi kan först och främst se hur ekonomisk topos formuleras i hårda värden, mätbara värden som vinster och effektivitet vilket omgående argumenterar för ekonomins skull. Det finns inget som tyder på att författarna (kommissionen) velat utveckla diskussioner om språkideologier när de beskrivit flerspråkighet på det ekonomiska området. Det kan finnas flera förklaringar till varför texterna skrivs utan att tala i specifika termer av språk men den förklaringen som vi kan slutleda till är dokumenteras texttyp. Texttypen liknar lagstiftning och är därmed allmängiltigt formulerat, just för att den ska verka för alla situationer.

Det står exempelvis inte skrivet vilka språk som ska ge en konkurrenskraftig fördel, det står inte heller vilka språkkunskaper som är mest gynnsamma att ha inom ett företag men vi kan utifrån kunskaper om EU och handeln i EU göra vissa antaganden. Vi kan vedertaget hävda att engelska och tyska kan ha en högre status inom handel då engelskakunskaper finns tillgängligt i alla länder samtidigt som Tyskland är en av EU:s största ekonomier. Engelskakunskaper har som tidigare nämnt en dominans i Europa men är även ett viktigt internationellt språk. Språkideologier är inte uppenbara i ekonomisk topos men för de som har vida kunskaper om Europa, dess historia, politik och om nationella olikheter kan göra antaganden utifrån det som kommissionen skrivit i materialet, men det är viktigt att poängtera att det inte är antaganden som står i klartext i dokumenten.

Dokumentet beskriver inte i detalj olika situationer, de talar enbart i abstrakta termer. Därav går det inte att säga att det finns ett språk att föredra för att få ekonomisk tillväxt, allt är situationsbaserat men det går däremot att observera att språkkunskaper generellt gynnar företagen. Dokumentet kommer därmed aldrig att nå en punkt där de diskuterar hur språkideologier kan påverka ekonomin eftersom den är föränderlig (Krzyzanowski & Wodak, 2011:119) och kommissionen fortsätter att formulera sig på ett generellt plan.

Det finns en skillnad mellan att föra en meningsfull tystnad som avsiktlig kommunikationshandling och potentiellt meningsfull men kanske oavsiktlig frånvaro i diskurser (Schröter, 2018:42). I vårt fall är tystnaden avsiktlig, de vill inte öppna upp för diskussion om språkideologier.

5.2 Kulturtopos

Kulturtopos däremot berör mjuka värden, immateriella värden som rör sig mer i en social sfär än hårda värden som förlitar sig på sin mätbarhet. Kulturtopos närmar sig människor, individer, deras attityder och individuella uppfattningar vilket förenklar språkideologier att uppvisa sig i diskursen. Privilegier blir tydliga när det talas om människors friheter och rättigheter. I en situation där en person vill förflyttas till ett annat land och fortsätta att leva ett vardagligt liv utan hinder kommer personen att behöva bli förstådd av omgivningen, alltså majoritetsbefolkningen på den nya platsen. Det mest effektiva sättet att förstå omgivningen är genom att lära sig dess kultur, språket. Men en geografisk plats kan ha flera språk som också har olika statusmarkörer, exempelvis den spanska staden Barcelona där det talas bland annat spanska och katalanska.

Här sätts språkprivilegier på spel, det språk som är mer privilegierat är spanska då det har en status av att vara ett officiellt EU-språk (Johnson, 2013:292-293) samtidigt som katalanska som ett minoritetsspråk har en historia av att vara marginaliserat och präglas av förtryckelse i Spanien (Johnson, 2013:292). Den nya personen kommer att lära sig spanska men detta valet

är inte alltid medvetet, icke privilegierade språk blir förkastade av samhället, de får en lägre status och döljs undan för exempelvis de som är nya till ett land, kultur eller ny språkregion just på grund av rådande språkideologier (Gal, 2006:14). På detta sätt utökar européer sina språkkunskaper samtidigt som detta skapar statusmarkörer vilket missgynnar minoritetsspråk och regionala språk som redan från början kämpar för att överleva som språk. Det är inte förens man söker sig efter språkkunskaper för enbart kulturell betydelse som man kommer att gå emot de språkideologierna som är rådande. Genom att synliggör de bakomliggande språkprivilegierna som betonar ojämlikheterna mellan språk (Johnson, 2013:292) går det att förstå hur de fungerar i praktiken.

Flerspråkighetspolitiken som vill utbilda andra i språk blir i en situation som denna en mekanism som skapar privilegium och förkastar de mindre språken. Inom kulturtopos kan vi se en tydlig problematik om möjligheterna att ge utrymme till alla språk då motiveringen till att lära sig språk utgår från ett kulturellt utbyte, där en individ söker sig till ett språk av intresse. Kommissionen framställer inte marginalisering utan talar enbart i begrepp som är inkluderande, vilket språk inte alltid är.

Problemen med att enbart upplyfta det positiva med flerspråkighet är att det inte är verklighetstroget, det finns inga belägg som talar för att EU och kommissionen ska lyckas skapa en enhet av den ofantliga mängden mångfald som finns i Europa. De nämner kort hur EU har uppemot 60 språk som cirkulerar runt omkring i Europa samtidigt som de förväntar sig fler invandrade språk, men de talar inte konkret om tillvägagångssätt för att skapa en enhet av denna mångfald (KOM(2008)566:6-7).

Avsaknaden av en nyanserad diskussion uppenbarar sig även i kulturtopos men har ett annat utförande än den i ekonomisk topos. I denna situation så kan vi med hjälp av tystnaden identifiera vilka aspekter av ett ämne eller fenomen som blir valda och vilka som utelämnas ur diskursen (Schröter, 2018:43). Resultatet av detta är att det utesluts en diskussion om potentiella lösningar på problemet (Schröter, 2018:44), vi kan inte se några sätt att inkorporera den språkliga mångfalden eftersom diskursen är utformad på ett sätt som lägger

inkluderings diskussioner i förgrunden medan den lösningsorienterade diskussionen hamnar i bakgrunden.

5.3 Europeisk identitetstopos

När vi slutligen ska tala om europeisk identitetstopos förändras diskursen markant från de övriga topoi. Medan ekonomisk topos och kulturtopos navigerar sig i verklighetsuppfattningar så försöker europeisk identitetstopos konstruerar ett narrativ av EU som en utopisk plats för kultur. Europeisk identitetstopos centrerar kring synen på Europa och EU som övriga delar av världen ska ha och försöker därefter att måla upp EU som en idyllisk plats.

Denna tron om EU som en utopi för kultur utgör ett underliggande antagande för flerspråkighet. Såsom tidigare nämnt är den strukturella uppbyggnaden av EU och den gemensamma marknad en faktor till kommissionens, EU:s övriga institutioner och medlemsstaternas agerande. Tron om EU som förklaras i detta avsnitt utgör även ett underliggande antagande av en social verklighet som formar agerandet av aktörer som Kommissionen och medlemsstaterna.

I presentationen om EU ur ett globalt perspektiv som materialet beskrivs det hur EU har en fördel på den globala marknaden då vissa europeiska språk är internationella språk (KOM(2008)566:13). Det som inte framställs är hur Europas nutida språkliga fördel är ett efterlämnande av kolonialismen. Kolonialismen passar inte in i narrativet av EU som inkluderande av kulturer, därav väljer kommissionen att inte skriva om EU ur ett perspektiv som visar de 'dåliga' sidor av Europa. Vi kan hävda att Kommissionen konstruerar en social verklighet där EU är ensam aktör till att vilja främja kultur och kulturellt utbyte utifrån vårt material. Frånvaron av en motpart med samma maktinnehav som konstruerar en annan uppfattning om EU gör att den sociala verkligheten blir det som Kommissionen berättar, vare sig det stämmer eller inte (Schröter, 2018:44).

All historia går inte att dölja, därför beskrivs Europas historiska betydelse i korta formuleringar med hjälp av ord som har en positiv konnotation. “det gemensamma arvegodset” (KOM(2008)566:3) och en “smältdegel” av mångfald (KOM(2005)596:2) är exempel där Kommissionen berör europeisk historia utan att gå djupare in på implikationerna av vad Europas historia inneburit för världen och för kulturen.

6. Slutsatser

Arbetet har som syftesformuleringen beskrivit kartlagt inställningarna till flerspråkighet i Europa utifrån EU-kommissionens språk såsom det framträder i de undersökta texterna. De två centrala EU-dokumentens texttyp syftar till att få medlemsstaterna att följa EU:s ambitioner och mål samtidigt som dokumenten inte är rättsligt bindande.

Den diskursanalytiska metoden som använts i uppsatsen använder sig av begreppet *topoi* för att undersöka argumentationsmönster i materialet som talar för och emot flerspråkighet i Europa (Wengeler, 2013:691). Metoden används för att förstå språket som EU använder i sina texter och hur det påvisar EU:s politiska riktning.

Teorin om engelsk hegemoni uppvisas i materialet samtidigt som kommissionen skjuter ifrån sig ansvar för dess närvaro i flerspråkighetspolitiken (Barbier, 2018:334). Medan spillover effekten och dess idéer om integration inte talas om i materialet men är en viktig faktor till uppkomsten av flerspråkighetspolitiken (Bache et al, 2015:11). Därför går det att se hur materialet kontinuerligt refererar tillbaka till friheterna som den gemensamma marknaden strävar efter (Bache et al, 2015:377). Samt återgår till de antaganden om EU som utgör argument för och emot flerspråkighet.

Frågeställningarna *Hur definieras flerspråkighet i de analyserade EU-texterna?* och *Vilka underliggande antaganden utgör argument för och emot flerspråkighet i texterna?* som inledningsvis ställdes besvarades med hjälp av materialet. Den första frågeställningen kunde besvaras genom att se hur texterna definierar flerspråkighet medan den andra frågeställningen krävde en omfattande diskursanalys. Utifrån resultatet och diskussionen som följde kunde vi därefter se hur den andra frågeställningens kunde besvaras.

Resultatet visar att EU har tre framstående *topoi* i sina texter: Ekonomisk *topos*, kultur*topos* och europeisk identitet*topos*. Ekonomisk *topos* har en tendens att förlita sig på hårda värden och har en tydlig koppling till den gemensamma marknaden och de friheterna som den medför. Kultur*topos* förmedlar EU:s värderingar och de kulturella värden som finns. Medan

européisk identitetstopos är konstruerad för att skapa en relation mellan institutionerna och de europeiska medborgarna, samtidigt som den beskriver EU:s externa relationer som en global aktör.

Till skillnad från Krzyżanowski & Wodak (2011) vars diskursanalys om flerspråkighetspolitiken strukturerades kronologiskt och framställer utvecklingen av politiska beslut, så har denna studien fokuserat på kommissionen som aktör och hur kommissionens förståelse av begreppet diskurs och deras maktposition leder till att de kunnat konstruera en diskurs som verkar i deras fördel.

I diskussionen visas det att de centrala texterna är framträdande för hur diskurser formas och hur de bestämmer konstruktioner och uppfattningar om den sociala verkligheten. Arbetet har även belyst dimensionerna och makt i språkbruk och hur det ytterligare formar texter. Texterna formas av frånvaro så väl som närvaro vilket visar på Kommissionens språkbruk och hur de använder sig av välplacerade ord för att navigera sig i diskursen utan att väcka debatt om kommissionens politiska vilja. Där frånvaron eller tystnaden av en diskurs gör att vi endast kan se på den flerspråkighetspolitiken som kommissionen framställer som bra politiska beslut. Detta är tydligast i kulturtopos där den framträdande diskursen behandlar inkludering av kultur och språk, samtidigt som det i bakgrunden finns problem som inte diskuteras. Materialet är skrivet med hjälp av olika stilistiska val som anspelar på kommissionens narrativ i uppbyggandet av ett social verklighet.

Referenslista

Bache, I. Bulmer, S. George, S & Parker, O (2015[2011]). *Politics in the European Union. 4th edition*, [updated] edition Oxford: Oxford University Press.

Barbier, Jean-Claude. (2018) *European integration and the variety of languages: An awkward co-existence* I: Kraus, Peter. & Grin, François (eds), *The Politics of Multilingualism: Europeanisation, Globalisation and Linguistic Governance*. John Benjamins Publishing Company. <https://doi.org/10.1075/wlp.6.14bar>

Bergström, G. & Boréus, K. (Ed.). (2012). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. (3., [utök.] uppl.). Studentlitteratur.

Gal, Susan. (2006) *Migration, Minorities and Multilingualism: Language Ideologies in Europe*. I: Mar-Molinero C., Stevenson P. (eds) *Language Ideologies, Policies and Practices. Language and Globalization*. Palgrave Macmillan, London. https://doi.org/10.1057/9780230523883_2

Johnson, Fern L. (2013) *Underlying Paradox in the European Union's Multilingualism Policies*, *Critical Inquiry in Language Studies*, 10:4, 288-310 <https://doi.org/10.1080/15427587.2013.846244>

KOM(2005) 356, MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET OCH RÅDET Europeisk indikator för språkkunskaper
Tillgänglig: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A52005DC0356&qid=1606297618238>

Krzyżanowski, M., Wodak, R. (2011). *Political strategies and language policies: the European Union Lisbon strategy and its implications for the EU's language and multilingualism policy*. *Lang Policy* 10, 115–136. <https://doi.org/10.1007/s10993-011-9196-5>

Schröter, Melani (2018) *Absence in Critical Discourse Analysis*. I: D.Wojahn, C.Seiler Brylla, G.Westberg (eds) *Kritiska text- och diskursstudier*, Södertörns högskola, Huddinge <http://sh.diva-portal.org/smash/get/diva2:1189343/>

Spitzmüller, Jürgen & Warnke, Ingo H. (2011): *Discourse as a 'linguistic object': methodical and methodological delimitations*, *Critical Discourse Studies*, 8:2, 75-94 <http://dx.doi.org/10.1080/17405904.2011.558680>

Von der Leyen, Ursula (2019) *En ambitiösare union Min agenda för Europa: politiska riktlinjer för nästa Europeiska kommission, 2019–2024* https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/political-guidelines-next-commission_sv.pdf

Wengeler, Martin. (2015) *Patterns of Argumentation and the Heterogeneity of Social Knowledge*, *Journal of Language and Politics* 14:5. <https://doi.org/10.1075/jlp.14.5.04wen>

Materiallista

KOM(2005) 596, MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET, EUROPAPARLAMENTET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN En ny ramstrategi för flerspråkighet. Tillgänglig: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A52005DC0596&qid=1606297429639>

KOM(2008) 566, MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN Flerspråkighet: en tillgång för Europa och ett gemensamt åtagande. Tillgänglig: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/?uri=CELEX%3A52008DC0566&qid=1606297429639>

Bilagor

Följande bilagor är hämtade från :

Spitzmüller, Jürgen & Warnke, Ingo H. (2011): *Discourse as a 'linguistic object': methodical and methodological delimitations*, Critical Discourse Studies, 8:2, 75-94 <http://dx.doi.org/10.1080/17405904.2011.558680>

Illustration 1. Tre nivåer

Hämtad från sida 82

Transtextual layer <i>(knowledge)</i>
Agent layer <i>(actors)</i>
Intratextual layer <i>(texts)</i>

Illustration 2.

Transtextuella

nivån

Hämtad från sida 86

Transtextual layer	Discourse-oriented analysis	<i>Intertextuality/intermediality</i>
		<i>Schemata (frames/scripts)</i>
		<i>Discourse-semantic protofigures</i>
		<i>Topoi</i>
		<i>Social symbolism</i>
		<i>Orders of indexicality</i>
		<i>Historicity</i>
		<i>Ideologies/mentalities</i>
		<i>Social and political context</i>